

LIST Z TORUNIA

1952/53

Wanda Krage
z 14.8.53

strzelatost — prezbiterium dzięki znu-
dym pracom konserwatorskim odzyskalo
swój dawny, sredniowieczny wyglad.
Spod grubych pokladow tytku wiekow
późniejszych wyrzaly ceglane sciany
szesnastego wieku, a na nich tu i ó-
wdzie zakwitly stare, zwiewne freski, na
lebowaniu sklepienia odslonieto bar-
wny, pastelowy ornament i medaliony.

Podobnie rekonstruuje ale i odnawia
dawne, oryginalne epichlerze o grubych
murach i malych, okratowanych oklen-
kach, polozone w obrębie murów, tuż
obok bram. Są te epichlerze, podobnie
jak w Gdańsku, jednym ze znamion sta-
roznia Torunia. Zanim bowiem Gdańsk ode-
brał Toruniowi prymat handlu i prawa
ekladu (wiek XIII, do polowy XIV), to-
runianie wyprawiali sie Wisla i morzem
z towarami do Flandrii, należeli do Han-
zy, wielkiego Związku Miast Północnej
Europy.

W tym mieście, zrazu na wskrosz sło-
wiańskim — nazwa Toruń wywodzi się
od „toru”, co oznacza drogę — do dziś
stoją nad Wisla, na jednym z tarasów,
ruiny wielkiego zamku krzyzackiego,
zbudowanego w wieku XIII przez mistrza
akonu Heřmana Bulka. W owych cza-
sach, kiedy zakon fortywiał osadników
i kupców niemieckich, ludność Torunia
skladala się z Niemców i Polaków, lecz
Polacy stanowili element uposledzony
i najbiedniejszy. Zmiana nastapila za
czasów Kazimierza Jagiellończyka, po
Pokoju Toruńskim w r. 1466. Odtąd Krzy-
żacy zatrzymali w swym wladztwie już
tylko wachodnią część kraju. Stosunki
Torunia z Polska nabierają żywości
i mocy, miasto przybiera charakter zde-
cydowanego polski.

Toruń nowy, raczej bezstylowy, wita
przybywcow w Roku Kopernikowskim naj-
piękniejzym, co dać może: kwiatami.
Przepychem kwiatów, jakiego w latach
powojennych nigdzie nie widzialam.
Zieleńce, akwery, ogrody i parki, każdy
skrawek gruntu wyzyskany zostal celowo
przez Zarząd Terenów Zielonych i doako-
nanych ogrodników, a różnorodność barw
i świetny układ rabat każą krakowla-
nnowi myśleć ze smutkiem o naszym
Krakowie, tak bardzo w latach ostat-
nich pod wzgledem dekoracji kwiatowych
uposledzonym.

*

W nowym Toruniu, w ładnej, bialo-
czarowej bombonierce Teatru Ziemi Po-
morskiej — miniaturowej krakowskiego Tea-
tru im. Słowackiego — w ramach Roku
Kopernikowskiego wystawiono „prapre-
mięra sztuki Romana Brandstaettera, po-
święconą Wielkiemu Obywatelowi tego
miasta, Kopernikowi.

Sztuka Brandstaettera w parowatkowej
akcji ukazuje Kopernika w jego cze-
romborskiej — już jako kanonika kapi-
tuły warmińskiej, potem jako komisarza
królewskiego. W szeregu scen, podbud-
owanych pełnym blasku, charakterystycz-
nym dla tego pisarza słowem ukazał
autor duchową rozterkę i niepokój czo-
-

wieka średniowiecza, który wyrasta z da-
wnego, odchodzącego w zmiarach czasu,
aby z nim ostatecznie zerwać i wbrw
uznanym podówczas autorytetom opu-
blikować swoje nieśmiertelne dzieło „De
revolutionibus”.

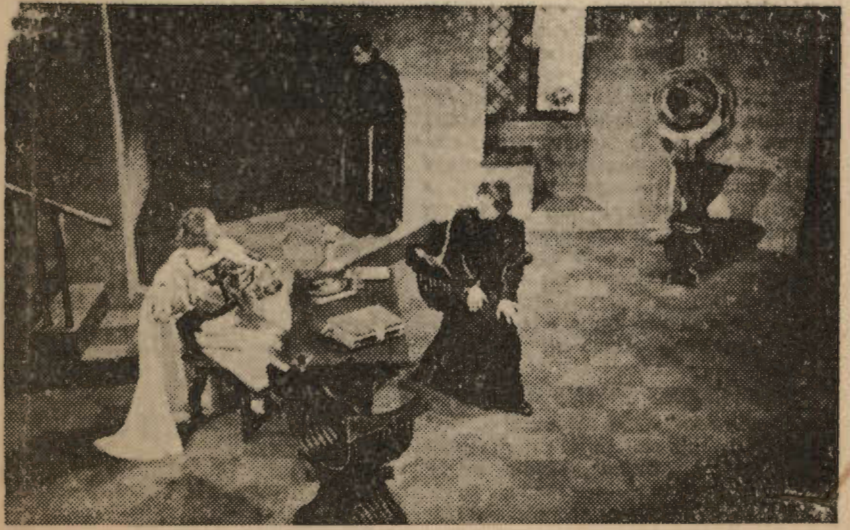
To jeden, najważniejszy motyw sztuki.
Bezpośrednio z niego wynika konflikt
Mikołaja z biskupem Lukaszem Waczen-
rode, jego wujem i opiekunem, któ-
remu wszystko zawdzięczał, od którego
jednak musiał odejść, aby pozostać przy
swej prawdzie. Starcie tych dwóch ludzi,
z których jeden reprezentuje czas minio-
ny, drugi — czas nowy, jest najślicz-
szą sceną sztuki. Lecz Brandstaetter wpro-
wadza także moment polityczny — roz-
grywkę Kopernika z młotzem krzyż-
ackim Albrechtem, dążącym do zawiad-
nięcia całą Wiatnią, samotną — wbrw
Radzie Kapitułowej — walke Kopernika
z Zakonem, i wreszcie, jako ostatni wą-
tek, jego sprawę z bratem przyrodnim
Filipem Jesznetem, który powołowany
zazdrością i nienawiścią do Kopernika
i wszystkiego co polskie, zdradziecko wy-
daje Braniewo w ręce Krzyżaków.

Teatr Ziemi Pomorskiej uczynił wszyst-
ko, co bylo w jego mocy, aby sztuce
o Koperniku jeszcze przydać scenicznych
walorów. Wyposażył ją w stylową oprawę
— zarzucać można jej jedynie w akcie trze-
cim, wzorowanym na słynnym obrazie
Matejki, brak wieńc fromborskich. Dał
pyzasmę, barwne kostiumy i uślował jak
najlepiej zinterpretować i uwypuklić nie-

łatwe do oddania słowo dramaturga.
Najlepiej udalo się to H. Waldenowi w
trudnej roli Waczenrodego, oraz — w
niektórych partiach — Burczykowi, gra-
jącemu rolę tytułową; brak mu było jed-
nak wewnętrzznego żaru dojrzewania
i przemiany. Sprzeczać można by się z re-
żyserką, sztuką M. Szczapkową o rolę

Piotra z Torunia, którego niepotrzebale
wcielono w postać młodego francuskiego
i wypoczął w pokorne gesty i ka-
tonację głosu, nie licującą z rolą,
jaka ów, zaufany biskupa, a potem przy-
jaciela Mikołaja, w sztuce odgrywa.

WANDA KRAGEN

„Kopernik“ R. Brandstaettera — scena z aktu II.